Samling af Afgørelser

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT
P. CRUZ VILLALÓN
fremsat den 8. september 2015 [1]

Sag C-489/14

A
mod
B

(anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af High Court of Justice (England and Wales), Family Division (Det Forenede Kongerige))

»Præjudiciel forelæggelse — retligt samarbejde i civile sager — kompetence, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældreansvar — forordning (EF) nr. 2201/2003 — litispendens — artikel 16 og 19 — sag om separation i Frankrig og sag om skilsmisse i Det Forenede Kongerige — kompetence for den ret, ved hvilken der først er anlagt sag — begrebet »fastslået« kompetence — afslutning af en sag om separation uden indgivelse af en stævning inden for de lovbestemte frister — anlæggelse af en sag om skilsmisse i Frankrig umiddelbart efter afslutningen af en sag om separation — virkningen af den manglende mulighed for at anlægge en sag om skilsmisse i Det Forenede Kongerige på grund af tidsforskellen mellem de to medlemsstater«

1. Den foreliggende sag giver for første gang Domstolen mulighed for under de ganske særlige omstændigheder, der er forbundet med den dobbelthed, der kendetegner proceduren for at »opløse et ægteskab« i Frankrig, at tage stilling til de litispendensregler, der er fastsat i Rådets forordning (EF) nr. 2201/2003 af 27. november 2003 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældreansvar og om ophævelse af forordning (EF) nr. 1347/2000 [2].

2. De spørgsmål, som er rejst af den forelæggende ret, der er af den opfattelse, at der i denne sag er tale om en kompetencekonflikt, som udelukkende skyldes, at sagsøgte i hovedsagen har udvist en adfærd, der har karakter af misbrug, og som denne ret anser for beklagelig, vedrører i det væsentlige begrebet »fastslået kompetence« som omhandlet i artikel 19 i forordning nr. 2201/2003. Selv om tvisten i hovedsagen ganske vist rejser et spørgsmål om litispendens som omhandlet i den nævnte bestemmelse, er det imidlertid en fortolkning af begrebet »den ret, ved hvilken der først er anlagt sag« som omhandlet i artikel 16 og 19 i forordning nr. 2201/2003, der, som jeg vil vise i den følgende gennemgang, vil sætte Domstolen i stand til at besvare den forelæggende rets spørgsmål.

1 — Originalsprog: fransk.

2 — EUT L 338, s. 1, herefter »forordning nr. 2201/2003«.

I – **Retsforskrifter**

A – *EU-retten*

3. Artikel 16 i forordning nr. 2201/2003 bestemmer:

»1. En sag anses for anlagt ved en ret:

a) på det tidspunkt, hvor det indledende processkrift i sagen eller et tilsvarende dokument indleveres til retten, forudsat at sagsøger ikke efterfølgende har undladt at træffe de foranstaltninger, der krævedes af vedkommende, for at få dokumentet forkyndt for sagsøgte

eller

b) hvis det pågældende dokument skal forkyndes, før det indleveres til retten, på det tidspunkt, hvor det modtages af den myndighed, der er ansvarlig for forkyndelsen, forudsat at sagsøger ikke efterfølgende har undladt at træffe de foranstaltninger, der krævedes af vedkommende, for at få dokumentet indleveret til retten.«

4. Artikel 19, stk. 1 og 3, i forordning nr. 2201/2003, bestemmer:

»1. Såfremt der anlægges sag vedrørende skilsmisse, separation eller omstødelse af ægteskab mellem de samme parter ved retter i forskellige medlemsstater, udsætter enhver anden ret end den, ved hvilken der først er anlagt sag, på embeds vegne sagen, indtil denne rets kompetence er fastslået.

[...]

3. Når det er fastslået, at den ret, ved hvilken der først er anlagt sag, er kompetent, erklærer enhver anden ret sig inkompetent til fordel for den første.

Den part, der anlagde sag ved en anden ret, kan i så fald fremsætte sit krav for den ret, ved hvilken der først blev anlagt sag.«

B – *Fransk ret*

5. Selv om denne anmodning om præjudiciel afgørelse er blevet forelagt af en ret i Det Forenede Kongerige, indeholder den ingen oplysninger om den gældende lovgivning i Det Forenede Kongerige, der finder anvendelse i hovedsagen. I den nævnte anmodning henvises derimod til en række bestemmelser i den franske lov om civil retspleje, der gengives nedenfor.

6. Artikel 1076 i lov om civil retspleje bestemmer:

»Den ægtefælle, der indgiver en begæring om skilsmisse, kan på ethvert tidspunkt også under en appelsag ændre denne begæring til en begæring om separation.

Det modsatte er ikke muligt.«

7. Artikel 1111 i lov om civil retspleje bestemmer:

»Såfremt retten efter at have hørt ægtefællerne om årsagerne til ægteskabets afbrydelse konstaterer, at sagsøgeren fastholder sin begæring, kan den i henhold til artikel 252-2 i code civil [(den borgerlige lovbog)] ved kendelse pålægge parterne på ny at forsøge forlig eller uden videre give ægtefællerne tilladelse til at anlægge sag med henblik på skilsmisse.

Retten kan i begge tilfælde pålægge parterne de foreløbige foranstaltninger, der er fastsat i artikel 254-257 i code civil.

En kendelse, der giver tilladelse til at anlægge sag om skilsmisse, skal indeholde en henvisning til de frister, der er fastsat i denne lovs artikel 1113.«

8. Artikel 1113 i lov om civil retspleje har følgende ordlyd:

»Den ægtefælle, der har indgivet den oprindelige begæring, kan senest tre måneder efter afsigelsen af kendelsen indgive en stævning med henblik på skilsmisse.

Såfremt ægtefællerne indgår forlig, eller såfremt der ikke anlægges sag om skilsmisse senest 30 måneder efter afsigelsen af kendelsen, anses kendelsens bestemmelser, herunder tilladelsen til at anlægge sag med henblik på skilsmisse, for bortfaldet.«

9. Artikel 1129 i lov om civil retspleje bestemmer:

»Sager om separation er omfattet af de bestemmelser, der gælder for sager om skilsmisse.«

II – **De faktiske omstændigheder i tvisten i hovedsagen**

10. Fru A [3] og hr. B [4], der begge er franske statsborgere, indgik ægteskab i Frankrig den 27. februar 1997 efter at have indgået en ægteskabskontrakt i henhold til den franske ordning om særeje. Ægtefællerne flyttede med deres to tvillinger, som er født den 27. juli 1999, til Det Forenede Kongerige i 2000, hvor deres tredje barn blev født den 16. juli 2001.

11. I juni 2010 forlod sagsøgte i hovedsagen det fælles hjem, hvorefter ægtefællerne ikke længere boede sammen.

A – *De i Frankrig indledte sager*

12. Den 30. marts 2011 indgav sagsøgte i hovedsagen en begæring om separation ved tribunal de grande instance de Nanterre (Frankrig).

13. De forligsmøder, der blev afholdt den 5. september 2011 og den 8. november 2011, førte ikke til nogen løsning.

14. Den 15. december 2011 afsagde tribunal de grande instance de Nanterre en kendelse om manglende forlig (nr. RG 11/04305), hvorved det blev fastslået, at ægtefællerne havde afbrudt det fælles samliv, og der blev truffet de foranstaltninger, der var nødvendige for at regulere familiesituationen i afventning af den endelige dom. Tribunal de grande instance de Nanterre erklærede sig indledningsvis i henhold til artikel 5, stk. 2, i Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes

3 — Herefter »sagsøgeren i hovedsagen«.

4 — Herefter »sagsøgte i hovedsagen«.

kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område[5] kompetent til at tage stilling til de foreløbige foranstaltninger, der vedrørte sagen om separation, og til underholdspligten som følge af pligten til at hjælpe og fastslog, at fransk ret fandt anvendelse. Retten erklærede sig derimod inkompetent til at tage stilling til de foranstaltninger, der vedrørte børnene, og til Det Forenede Kongeriges retters kompetence. Retten gav endvidere ægtefællerne tilladelse til at anlægge sag med henblik på separation. Retten gav endvidere i medfør af pligten til at hjælpe sagsøgeren i hovedsagen ret til at anvende familieboligen vederlagsfrit og tilkendte hende endvidere et månedligt børnebidrag på 5 000 EUR, idet sagsøgte i hovedsagen blev pålagt midlertidigt at betale boliglånene og visse andre lån. Endelig udpegede retten en notar, der fik til opgave at udfærdige en foreløbig rapport vedrørende parternes aktiver.

15. Den 22. november 2012 afsagde cour d'appel de Versailles (Frankrig) dom (nr. RG 12/01345) i en sag, som var indbragt af sagsøgte i hovedsagen, hvorved den i det hele stadfæstede den kendelse om manglende forlig, som var afsagt af tribunal de grande instance de Nanterre.

16. Den 17. december 2012 indgav sagsøgte i hovedsagen en begæring om skilsmisse, som imidlertid blev afslået, idet den sag om separation, som han havde indledt den 30. marts 2011, og som han ikke havde frafaldet, fortsat var verserende.

17. Den 17. juni 2014, kl. 8:20, dvs. den første time af den første dag efter den dato, hvor fristen på 30 måneder, inden for hvilken der skal anlægges sag om separation, udløb, idet sagen i modsat fald vil bortfalde, indgav sagsøgte i hovedsagen en begæring om skilsmisse.

B – *De i Det Forenede Kongerige indledte sager*

18. Den 19. maj 2011 indgav sagsøgeren i hovedsagen parallelt med den sag om separation, som sagsøgte i hovedsagen havde anlagt i Frankrig, en ansøgning om børnepenge til Child Support Agency.

19. Den 24. maj 2011 indgav hun endvidere en begæring om skilsmisse og en separat begæring om børnebidrag.

20. Den 7. november 2012 afviste High Court, Family Division, i henhold til artikel 19 i forordning nr. 2201/2003 den begæring om skilsmisse, som sagsøgeren i hovedsagen havde indgivet, med hendes accept.

21. Den 6. juni 2014 indgav sagsøgeren i hovedsagen en ensidig begæring med henblik på at formå den forelæggende ret til at træffe afgørelse eller til at erklære, at hendes begæring om skilsmisse, når den var blevet indgivet, først ville få virkning et minut efter midnat den 17. juni 2014, dvs. på det tidspunkt, hvor den kendelse om manglende forlig, som skulle afsiges af retten for familiesager i den sag om separation, som var indledt i Frankrig, ville bortfalde. Retten afviste imidlertid denne begæring som værende for kreativ.

22. Den 13. juni 2014 indgav sagsøgeren i hovedsagen for anden gang en begæring om skilsmisse.

23. Den 9. oktober 2014 fremsatte sagsøgte i hovedsagen begæring om afvisning af den begæring om skilsmisse, som sagsøgeren i hovedsagen havde indgivet den 13. juni 2014, og om, at sagen skulle slettes, idet han henviste til artikel 19 i forordning nr. 2201/2003.

5 — EFT L 12, s. 1.

III – **De præjudicielle spørgsmål og retsforhandlingerne for Domstolen**

24. Det er på denne baggrund og under disse omstændigheder, at High Court of Justice, Family Division, har besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål.

»1) Hvordan skal udtrykket »fastslået« i artikel 19, stk. 1 og 3, [i forordning nr. 2201/2003] forstås i en situation, hvor:

a) sagsøgeren i sagen for den ret, ved hvilken der først er anlagt sag (»den første sag«), praktisk taget ikke tager nogen skridt i den første sag ud over det første retsmøde og navnlig ikke indgiver en stævning (*assignation*) inden for fristen for bortfaldet af den indledende begæring til retten (*requête*), med det resultat, at den første sag bortfalder uden at være blevet afgjort på grund af udløbet af den fastsatte frist, i overensstemmelse med den stedlige (franske) lovgivning, der finder anvendelse i den første sag, nemlig 30 måneder efter det første indledende retsmøde

b) den første sag bortfalder som ovenfor anført meget kort tid (tre dage) efter, at der er indledt en sag ved den anden ret, ved hvilken der er anlagt sag (»den anden sag«), i [Det Forenede Kongerige], med det resultat, at der hverken foreligger en retsafgørelse i Frankrig eller nogen fare for uforenelige retsafgørelser mellem den første sag og den anden sag, og

c) sagsøgeren i den første sag som følge af Det Forenede Kongeriges tidszone efter bortfaldet af den første sag altid ville kunne indlede en skilsmissesag i Frankrig, før sagsøgeren [i den anden sag] ville kunne indlede en skilsmissesag i [Det Forenede Kongerige]?

2) Indebærer udtrykket »fastslået« nærmere bestemt, at sagsøgeren i den første sag skal tage skridt med henblik på at fremme den første sag med fornøden omhu og hurtighed med henblik på en løsning af tvisten (ved en retsafgørelse eller ved et forlig), eller står det sagsøgeren i den første sag frit for, når denne først har sikret kompetencen i henhold til artikel 3 og artikel 19, stk. 1, overhovedet ikke at tage nogen skridt af betydning i retning af en løsning af den første sag, som beskrevet ovenfor, og dermed udvirke, at den anden sag standses, og at tvisten i sin helhed går i hårdknude?«

25. Den forelæggende ret har i forelæggelsesafgørelsen anført, at ophavsmændene til forordning nr. 2201/2003 ikke kan have ønsket at skabe situationer som den, der foreligger i hovedsagen, hvor der verserer flere parallelle sager samtidig i to medlemsstater, idet deres mål har været at sikre, at kompetencen fastslås hurtigt, at sagerne afgøres hurtigt, og at der ikke afsiges uforenelige domme.

26. Den forelæggende ret har anført, at den af sagsøgte i hovedsagen udviste adfærd har skabt den forvirring, der i fire år har præget hovedsagen. En række elementer viser, at sagsøgte i hovedsagen ønskede at forhindre sagsøgeren i hovedsagen i at indgive en begæring om skilsmisse til Det Forenede Kongeriges retter. Den forelæggende ret har i denne forbindelse henvist til den omstændighed, at sagsøgte i hovedsagen indgav en begæring om skilsmisse i Frankrig, mens separationssagen fortsat var verserende, og til den omstændighed, at han indgav sin begæring om skilsmisse i Frankrig hurtigst muligt på et tidspunkt, hvor sagsøgeren i hovedsagen på grund af tidsforskellen ikke havde mulighed for at indgive en sådan begæring i Det Forenede Kongerige.

27. Den forelæggende ret har endvidere anført, at sagsøgte i hovedsagen, efter at cour d'appel ved dom af 22. november 2012 stadfæstede kendelsen om manglende forlig, ikke tog nogen skridt med henblik på at fremme separationssagen i Frankrig, idet han blot afventede, at denne sag skulle bortfalde for derefter at kunne indgive en begæring om skilsmisse. Den forelæggende ret er under disse omstændigheder i tvivl om, hvorvidt den franske rets kompetence kan anses for »fastslået« i den forstand, hvori dette udtryk er anvendt i artikel 19 i forordning nr. 2201/2003. Den forelæggende ret har i denne forbindelse henvist til det af sagsøgeren i hovedsagen fremsatte argument, hvorefter den

blotte anlæggelse af et søgsmål ved en ret ikke er tilstrækkeligt. Sagsøgeren må være forpligtet til at fremme sagen med omhu og hurtighed, idet de involverede personer i modsat fald i skilsmissesager vil have mulighed for at indgive en »italiensk torpedo«, der forhindrer, at der hurtigt kan findes en løsning på tvisten.

28. Den forelæggende ret har imidlertid anført, at en sådan fortolkning ikke blot indebærer en fravigelse af ordlyden af artikel 19 i forordning nr. 2201/2003, men også en fravigelse af retspraksis vedrørende Europa-Parlamentets og Rådets forordning nr. 1215/2012/EU af 12. december 2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område [6], og navnlig Gantner Electronic-dommen [7], hvori Domstolen fastslog, at »litispendens [indtræder] i det øjeblik, der indgives endeligt sagsanlæg ved to retter i forskellige kontraherende stater, dvs. før de sagsøgte har kunnet gøre deres indsigelser gældende«.

29. Den forelæggende ret har endelig anført, at det af de oplysninger vedrørende fransk ret, der er indeholdt i sagsakterne, fremgår, at det i en periode på tre måneder alene er den part, der begærer skilsmisse, som kan indgive en stævning med henblik på separation.

30. Selv om sagsøgte i hovedsagen har anført, at han ikke indgav en stævning med henblik på at opnå separation fra sagsøgeren i hovedsagen, fordi han ønskede at opnå skilsmisse uden at forlænge procedurefristerne, har han derimod ikke givet nogen forklaring på grundene til, at han ikke frafaldt sin begæring om separation, hvilket godtgør, at han ønskede at forhindre sagsøgeren i hovedsagen i så længe som muligt at begære skilsmisse i Det Forenede Kongerige, således at alle de omtvistede spørgsmål hurtigst muligt ville blive påkendt af en enkelt ret.

31. Den forelæggende ret har endvidere fremsat begæring til Domstolen om at undergive den foreliggende sag en hasteprocedure i henhold til artikel 105, stk. 1, i Domstolens procesreglement.

32. Domstolens præsident har ved kendelse af 13. januar 2015 afslået denne begæring. Domstolens præsident besluttede imidlertid at pådømme denne sag forud for andre i henhold til procesreglementets artikel 53, stk. 3. Domstolen besluttede i øvrigt i henhold til procesreglementets artikel 95, stk. 1, at opretholde den anonymitet, som den forelæggende ret havde truffet beslutning om.

33. Den 18. maj 2015 meddelte sagsøgte i hovedsagen Domstolen, at han anerkendte og accepterede den forelæggende rets kompetence tilsyneladende uden at give hverken den forelæggende ret eller den franske ret meddelelse herom. Domstolen gav den forelæggende ret og sagsøgeren i hovedsagen meddelelse om denne oplysning ved skrivelse af 21. maj 2015.

34. Sagsøgeren i hovedsagen, Det Forenede Kongeriges regering og Europa-Kommissionen har afgivet skriftlige indlæg. Sagsøgeren i hovedsagen og Kommissionen har endvidere afgivet mundtlige indlæg i et offentligt retsmøde, der blev afholdt den 1. juni 2015.

6 — EUT L 351, s. 1.

7 — C-111/01, EU:C:2003:257, præmis 27.

IV – **Indlæggene til Domstolen**

A – *Det af sagsøgeren i hovedsagen afgivne indlæg*

35. Sagsøgeren i hovedsagen har anført, at hun er enig i og gentager de konklusioner, som den forelæggende ret er nået frem til. Sagsøgeren i hovedsagen har i lighed med den forelæggende ret først kritiseret, at den kompetente ret i skilsmissesager og sager om ægteskabsøkonomi befinder sig i en uholdbar situation, hvor den ikke har mulighed for at henvise en sag til en anden ret, som i medfør af undtagelsen *forum non conveniens* er bedre egnet til at behandle sagen, i modsætning til, hvad der gælder for sager om forældreansvar[8], eller til, hvad der nu foreskrives for så vidt angår sager på det civile- og handelsretlige område i forordning nr. 1215/2012[9].

36. Sagsøgeren i hovedsagen har endvidere kritiseret de muligheder for misbrug, såsom det klare tilfælde af misbrug, der foreligger i hovedsagen, og som følger af anvendelsen af litispendensreglen i artikel 19 i forordning nr. 2201/2003, hvor den part, der har indledt sagen, ikke på nogen måde er forpligtet til at iværksætte foranstaltninger for at fremme sagen. Sagsøgeren i hovedsagen har endelig kritiseret den forværrende og diskriminerende virkning af de forskellige tidszoner inden for Den Europæiske Union, idet de parter, der befinder sig længst mod øst altid vil have en absolut tidsfordel i forhold til de parter, der befinder sig længst mod vest, med hensyn til muligheden for at være den første til at indlede en sag.

37. Sagsøgeren i hovedsagen har endvidere i det væsentlige anført, at artikel 19 i forordning nr. 2201/2003 ikke uden at tilsidesætte kravene i artikel 6 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950, kan fortolkes således, at en rets kompetence anses for fastslået, når der for denne ret er anlagt en sag, der er bortfaldet som følge af, at den part, der har indledt sagen, ikke har fremmet sagen. Selv om den nævnte forordning ganske vist gør det muligt at vælge det kompetente værneting i skilsmissesager, giver den ikke en part mulighed for at vælge et værneting, der vil udgøre en ulempe for den anden part, og derved forsinke eller fuldstændig undgå, at der findes en løsning på den sag, som den pågældende selv har indledt.

38. Sagsøgeren i hovedsagen har i denne forbindelse anført, at hun enten tvinges til at føre retssag i udlandet ved et værneting, hvor ingen af parterne har bopæl, og som vil udgøre en ulempe for hende for så vidt angår det sandsynlige resultat, eller fratages ethvert retsmiddel, så længe den sagsøgte kan forlænge den sag, der er indledt i Frankrig, og forhindre, at der indledes andre sager.

39. Sagsøgeren i hovedsagen har endvidere anført, at formålet med og den generelle opbygning af forordning nr. 2201/2003 indebærer, at den primære kompetence, der er tillagt den ret, ved hvilken der først er anlagt sag, medfører en pligt for den part, der har indledt sagen, til at fremme sagen med omhu og hurtighed med henblik på at finde en løsning på tvisten. Sagsøgeren i hovedsagen har i denne forbindelse ved en analogi henvist til artikel 16, stk. 1, i forordning nr. 2201/2003, artikel 9 i Rådets forordning (EF) nr. 4/2009 af 18. december 2008 om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser og samarbejde vedrørende underholdspligt[10] og artikel 14 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 650/2012 af 4. juli 2012 om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser vedrørende arv og om accept og fuldbyrdelse af officielt bekræftede dokumenter vedrørende arv og om indførelse af et europæisk arvebevis[11].

8 — Jf. artikel 15 i forordning nr. 2201/2003.

9 — Jf. 33. og 34. betragtning og artikel 32-34.

10 — EUT L 7, s. 1.

11 — EUT L 201, s. 107.

40. Endelig har sagsøgeren i hovedsagen anført, at det følger af sund fornuft og af almindelig retfærdighed samt af såvel fransk retspraksis som Domstolens praksis, at en kompetence kun kan anses for fastslået i den forstand, hvori dette udtryk er anvendt i artikel 19 i forordning nr. 2201/2003, såfremt sagsøgeren handler i god tro med henblik på at fremme sagen for at finde en løsning. Cour de cassation (Frankrig) har således i en dom af 26. juni 2013 [12] fastslået, at en begæring kun udgør et indledende processkrift, såfremt der efterfølgende indgives en stævning. I hovedsagen indebærer den omstændighed, at sagsøgte i hovedsagen ikke har udtaget stævning mod sagsøgeren i hovedsagen, at anlæggelsen af sagen i Frankrig ikke længere har virkning i forhold til fastlæggelsen af kompetencen i henhold til artikel 19 i forordning nr. 2201/2003. Domstolen har i øvrigt bekræftet, at når den ret, ved hvilken en sag om forældreansvar er anlagt senere, ikke råder over nogen oplysninger, der gør det muligt at fastslå, om der foreligger litispendens, trods de anstrengelser, den har gjort sig for at få oplysninger fra den part, der gør litispendens gældende, kan den efter en rimelig frist for besvarelse af spørgsmål genoptage sagen [13].

41. Sagsøgeren i hovedsagen har under retsmødet som svar på det af Det Forenede Kongeriges regering afgivne skriftlige indlæg præciseret, at de præjudicielle spørgsmål bør antages til realitetsbehandling. Sagsøgeren i hovedsagen har anført, at det er korrekt, at litispendens i Det Forenede Kongerige skal vurderes på det tidspunkt, hvor sagen anlægges ved retten, og ikke på det tidspunkt, hvor retten træffer afgørelse. Sagsøgeren i hovedsagen har heraf udledt, at det så meget desto mere er vigtigt, at Domstolen tager stilling til spørgsmålene og fastslår, at det tidspunkt, der skal tages i betragtning, er det tidspunkt, hvor sagen blev anlagt ved den forelæggende ret, dvs. den 13. juni 2014, og at den franske ret, hvorved sagsøgte i hovedsagen anlagde sag om skilsmisse den 17. juni 2014, derfor er den ret, ved hvilken der senere blev anlagt sag.

42. Sagsøgeren i hovedsagen har anført, at den pligt, som den ret, ved hvilken der senere er anlagt sag, har til at »afgive sin kompetence« som omhandlet i artikel 19, stk. 3, i forordning nr. 2201/2003, ikke indebærer, at retten skal erklære sig inkompetent, idet dette afkald på kompetence kun har opsættende virkning og gør det muligt at genoptage den sag, der er indledt senere, såfremt den sag, der er indledt først, bortfalder, således som det er tilfældet i hovedsagen.

B – *Det af Det Forenede Kongeriges regering afgivne indlæg*

43. Det Forenede Kongeriges regering har principalt anført, at det er ufornødent, at Domstolen tager stilling til den forelæggende rets præjudicielle spørgsmål.

44. Det Forenede Kongeriges regering har i denne forbindelse anført, at den skilsmissesag, som sagsøgte i hovedsagen anlagde ved den franske ret, bortfaldt i henhold til artikel 1113 i lov om civil retspleje i den første time af den 17. juni 2014, således at den forelæggende ret, hvorved sagsøgeren i hovedsagen anlagde sag om skilsmisse den 13. juni 2014, skal anses for »den ret, ved hvilken der først er anlagt sag« og ikke »den ret, ved hvilken der senere er anlagt sag«, idet den omstændighed, at sagsøgte i hovedsagen anlagde sag om skilsmisse i Frankrig den 17. juni 2014, kl. 8:20, ikke på nogen måde kan ændre herved.

45. Dette standpunkt er i overensstemmelse med det formål, der forfølges ved de litispendensregler, der er fastsat [14] i artikel 19 i forordning nr. 2201/2003, og som er at undgå, at der træffes uforenelige afgørelser i parallelle sager ved forskellige retter, og med Domstolens praksis.

46. Det Forenede Kongeriges regering har imidlertid valgt at undersøge de to præjudicielle spørgsmål.

12 — Cour de cassation, 1. afdeling for civilsager, appel nr. 12-24001 (ECLI:FR:CCASS:2013:C100695).

13 — Jf. dom Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:665, præmis 86).

14 — Jf. dom C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268) og generaladvokat Szpunars stillingtagen C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2275, punkt 58-60).

47. Det Forenede Kongeriges regering har først anført, at det første spørgsmål, der vedrører spørgsmålet om, hvorvidt den franske rets kompetence kan anses for fastslået i den forstand, hvori dette udtryk er anvendt i artikel 19 i forordning nr. 2201/2003, kun opstår, såfremt den forelæggende ret må anses for »den ret, ved hvilken der senere er anlagt sag«. Det Forenede Kongeriges regering har henvist til, at Domstolen har fastslået, at denne bestemmelse [15] i lighed med de tilsvarende bestemmelser i Bruxelleskonventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager [16], og forordning nr. 44/2001 [17] skal underkastes en teleologisk fortolkning under hensyntagen til de mål, der forfølges ved forordning nr. 2201/2003, og som består i at undgå, at der verserer parallelle sager ved retter i forskellige medlemsstater, og at der eventuelt træffes uforenelige afgørelser.

48. Selv om det på et givent tidspunkt er blevet fastslået, at den franske ret er kompetent, er dette imidlertid ikke længere tilfældet, idet den separationssag, der blev indledt i Frankrig, er bortfaldet. Den forelæggende ret burde derfor fastslå, at der reelt ikke længere foreligger litispendens. Denne løsning gør det muligt at sikre virkeliggørelsen af formålet med artikel 19 i forordning nr. 2201/2003, som er at undgå uforenelige afgørelser og dermed at skabe retssikkerhed, og samtidig tvinge sagsøgeren til at tage skridt med henblik på at fremme sagen, når denne skal føres inden for visse tidsfrister og vil bortfalde efter udløbet af sådanne frister.

49. Det Forenede Kongeriges regering har foreslået, at det andet spørgsmål i det væsentlige besvares med, at artikel 19 i forordning nr. 2201/2003 skal fortolkes således, at udtrykket »fastslået« indebærer et krav om, at den part, der indleder den første sag, såsom den separationssag, som sagsøgte i hovedsagen har indledt i hovedsagen, fremmer denne sag med omhu med henblik på at finde en løsning på tvisten.

50. Det Forenede Kongeriges regering har i denne forbindelse anført, at formålet med litispendensreglerne i forordning nr. 2201/2003, som består i at undgå, at der verserer parallelle sager ved forskellige retter, og at undgå risikoen for uforenelige afgørelser, skal anses for at fremme og ikke hindre udviklingen i tvisten med henblik på at finde en løsning, hvilket derfor indebærer, at parterne skal tage skridt med henblik på at fremme sagen.

51. Spørgsmålet om, hvorvidt en sagsøger har handlet med omhu med henblik på at fremme den sag, som den pågældende har indledt, eller om vedkommende blot har ladet den nævnte sag bortfalde med tidens gang, udgør derfor et relevant element for vurderingen af, om kompetencen for den ret, ved hvilken den pågældende har anlagt sag, kan anses for fastslået som omhandlet i artikel 19 i forordning nr. 2201/2003. Enhver anden løsning ville ikke give mening, idet dette ville forhindre, at der findes en løsning på tvisten, og at den sagsøgte fratages retten til en retfærdig og offentlig rettergang inden for en rimelig frist som omhandlet i artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder.

C – *Kommissionens indlæg*

52. Kommissionen har indledningsvis anført, at den forelæggende rets spørgsmål hviler på to antagelser, hvoraf den ene er korrekt og den anden fejlagtig.

15 — Jf. dom Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:665, præmis 64 og 66).

16 — EFT 1978 L 304, s. 17 (herefter »Bruxelleskonventionen«). Jf. domme Gasser (C-116/02, EU:C:2003:657, præmis 41) og Mærsk Olie & Gas (C-39/02, EU:C:2004:615).

17 — Jf. dom Cartier parfums-lunettes og Axa Corporate Solutions assurances (C-1/13, EU:C:2014:109, præmis 40).

53. Kommissionen har for det første anført, at den forelæggende ret tager udgangspunkt i en antagelse om, at det følger af artikel 19 i forordning nr. 2201/2003, at den omstændighed, at der er anlagt en separationssag i Frankrig, er til hinder for, at der kan anlægges en separationssag i en anden medlemsstat, hvilket efter Kommissionens opfattelse er korrekt.

54. Kommissionen har imidlertid anført, at denne bestemmelses ordlyd ikke nødvendigvis fører til denne konklusion. Den nævnte bestemmelse kan nemlig fortolkes således, at anlæggelsen af en separationssag udgør en hindring for, at der kan anlægges endnu en separationssag, men ikke at der kan anlægges en skilsmissesag. Bestemmelsen kan imidlertid også fortolkes således, at den er til hinder for, at der anlægges enhver anden form for parallelle ægteskabssager.

55. Kommissionen er imidlertid af den opfattelse, at det er det andet forslag, der er det korrekte, idet artikel 19 i forordning nr. 2201/2003 ikke indeholder et krav om, at de samtidige sager skal have det samme formål og den samme genstand, men kun, at de er anlagt mellem de samme parter. Litispendensreglen har i øvrigt til formål at undgå, at der træffes uforenelige afgørelser af retter i forskellige medlemsstater, hvilket er til hinder for, at de senere kan anerkendes i henhold til artikel 22, litra d), i forordning nr. 2201/2003. Endelig er en sådan løsning navnlig nødvendig, når der består en tæt sammenhæng mellem en separationssag og en skilsmissesag.

56. Kommissionen har for det andet anført, at den forelæggende ret har taget udgangspunkt i den antagelse, at spørgsmålet om, hvorvidt der foreligger litispendens, skal vurderes på det tidspunkt, hvor skilsmissesagen er anlagt ved den forelæggende ret, dvs. den 13. juni 2014, og ikke på det tidspunkt, hvor den forelæggende ret behandlede spørgsmålet om at udsætte sagen, dvs. den 9. oktober 2014, hvilket efter Kommissionens opfattelse ikke er korrekt.

57. Formålet med litispendensreglen er nemlig at forhindre, at der anlægges samtidige ægteskabssager, og at undgå risikoen for, at der træffes uforenelige afgørelser i forskellige medlemsstater, ved at anvende det grundlæggende princip »*før i tid*« (prior temporis). Når dette er sagt, er denne regel ikke til hinder for, at parterne anlægger sager ved retter i forskellige medlemsstater, idet den blot kræver, at den ret, ved hvilken der senere anlægges sag, skal udsætte sagen og i givet fald erklære sig inkompetent.

58. Kommissionen har anført, at i en situation som den, der foreligger i hovedsagen, hvor der verserer en sag ved en ret i en medlemsstat på det tidspunkt, hvor der anlægges en sag ved en ret i en anden medlemsstat, men hvor den sag, der er indledt i den første medlemsstat er bortfaldet på det tidspunkt, hvor der fremsættes begæring om slettelse af den sag, der er anlagt i den anden medlemsstat, er det relevante tidspunkt for vurderingen af, om der foreligger litispendens, det tidspunkt, hvor den ret, ved hvilken der er anlagt sag i den anden medlemsstat, tager stilling til, om sagen skal udsættes, og om den i givet fald skal erklære sig inkompetent i henhold til artikel 19 i forordning nr. 2201/2003. Denne fortolkning er i overensstemmelse med såvel ordlyden af artikel 19 i forordning nr. 2201/2003 som den generelle opbygning af og formålet med den nævnte forordning.

59. På det tidspunkt, hvor den forelæggende ret tog stilling til, om den skulle udsætte den af sagsøgeren i hovedsagen anlagte skilsmissesag, dvs. den 9. oktober 2014, verserede der i det foreliggende tilfælde ikke længere en parallel sag i Frankrig, idet separationssagen var bortfaldet den 16. juni 2014, og der forelå heller ikke nogen risiko for uforenelige afgørelser. Den omstændighed, at sagsøgte i hovedsagen anlagde en skilsmissesag i Frankrig i den første time af den 17. juni 2014, er ikke relevant, fordi der på dette tidspunkt ikke fandtes en verserende sag i Det Forenede Kongerige og dermed ikke forelå litispendens.

60. Kommissionen har under disse omstændigheder konkluderet, at det ikke er nødvendigt at besvare den forelæggende rets spørgsmål og har derfor kun subsidiært anført et forslag til besvarelse, idet den har foretaget en samlet undersøgelse af det første spørgsmål, litra a), og det andet spørgsmål.

61. Kommissionen har for det første anført, at betydningen af udtrykket »fastslået kompetence« logisk set må vedrøre den prøvelse som den ret, ved hvilken en sag er anlagt, skal foretage af, om den er kompetent i henhold til forordning nr. 2201/2003, og af, om sagen i medfør af denne rets egne nationale procesretlige regler er blevet gyldigt anlagt.

62. Da Kommissionen er af den opfattelse, at retspraksis vedrørende artikel 27, stk. 2, i forordning nr. 44/2001 er nyttig i relation til fortolkningen af artikel 19 i forordning nr. 2201/2003, har den henvist til, at Domstolen i dommen i sagen Cartier parfums-lunettes og Axa Corporate Solutions assurances [18] fastslog, at »kompetencen for den ret, ved hvilken en sag først er anlagt, betragtes som fastslået [...], når denne ret ikke på embeds vegne har erklæret sig inkompetent, og når ingen af parterne har anfægtet rettens kompetence før eller frem til tidspunktet for den stillingtagen, der efter national procesret anses for det første forsvar vedrørende realiteten indgivet for den pågældende ret«.

63. Der kan imidlertid ikke i hovedsagen herske tvivl om, at kompetencen for den franske ret, der vedtog kendelsen om, at der ikke var indgået forlig, af 15. december 2011, allerede fra sagens begyndelse må anses for fastslået i denne retspraksis' forstand. Dels gav denne ret tilladelse til, at der kunne indgives stævning, dels var sagsøgeren i hovedsagen involveret i sagen, idet hun indgav en begæring om foreløbige foranstaltninger, og idet hun hverken i første instans eller i appelinstansen anfægtede den franske rets internationale kompetence.

64. Kommissionen har endvidere anført, at artikel 19 i forordning nr. 2201/2003 ikke fastsætter nogen pligt for sagsøgeren i den sag, der indledes ved den ret, hvor sagen først er anlagt, til at fremme sagen med omhu og hurtighed. Sagsøgeren kan frit foretage de skridt, som den pågældende anser for mest hensigtsmæssige, under overholdelse af den gældende nationale lovgivning, og det påhviler den ret, ved hvilken en sag er anlagt, at sikre, at denne lovgivning anvendes, og i givet fald at sanktionere enhver urimelig adfærd eller adfærd, der har karakter af misbrug.

65. Det ville under alle omstændigheder være umuligt for en ret i en medlemsstat at vurdere, om det manglende fremskridt i en sag, der er indledt ved en ret i en anden medlemsstat, udgør et indicium for, at der foreligger misbrug. Kommissionen har i denne forbindelse bemærket, at sagsøgeren i hovedsagen selv kunne have udtaget stævning mod sagsøgte i hovedsagen ikke blot med henblik på at opnå separation, men også med henblik på at opnå skilsmisse, således som det fremgår af cour de cassations udtalelse af 10. februar 2014.

66. Kommissionen har anført, at artikel 19 i forordning nr. 2201/2003 skal fortolkes således, at kompetencen for den ret, ved hvilken der først er anlagt sag, ikke ophører med at være fastslået som følge af den omstændighed, at sagsøgeren i den sag, der er anlagt ved den nævnte ret, ikke tager nogen skridt til at fremme sagen med henblik på at finde en løsning med den nødvendige omhu og hurtighed.

V – **Analyse**

A – *Indledende bemærkninger*

67. Det er hensigtsmæssigt indledningsvis med alle de forbehold, som dette giver anledning til, at præsentere de særlige træk ved den franske lovgivning vedrørende separation- og skilsmissesager for præcist at kunne forstå de nærmere omstændigheder ved den i hovedsagen omhandlede situation og det særlige ved den forelæggende rets præjudicielle spørgsmål.

18 — C-1/13, EU:C:2014:109, præmis 45.

1. De særlige træk ved separations- og skilsmissesager i Frankrig

68. Som Bernard de la Gâtinais, første generaladvokat ved cour de cassation, har anført i sit forslag til afgørelse, der lå til grund for cour de cassations udtalelse af 10. februar 2014[19], som den forelæggende ret har henvist til, har separation længe været anset for den »katolske skilsmisse«, idet dens »primære virkning er at foretage en retlig konstatering af, at ægtefællerne er blevet separeret, og at regulere de menneskelige og økonomiske konsekvenser heraf samtidig med, at de ægteskabelige bånd opretholdes«. Selv om skilsmisse på grund af sine eventulle virkninger også medfører separation, omfatter separation således ikke det væsentlige element, der kendetegner skilsmisse, nemlig afbrydelsen af det ægteskabelige bånd. Dette er i al sin enkelthed forklaringen på princippet om, at en begæring om skilsmisse kan ændres til en begæring om separation, mens det modsatte ikke er muligt, idet dette princip er fastsat i artikel 1076 i lov om civil retspleje.

69. Denne sidstnævnte bestemmelse foreskriver, som den forelæggende ret har anført, at den part, der indgiver en begæring om separation, ikke kan ændre begæringen til en begæring om skilsmisse[20], og at den pågældende på sin vis er bundet af den sag, som vedkommende har indledt. Når en ret, ved hvilken der er indgivet en begæring om separation, har vedtaget en kendelse om manglende forlig og derved har givet ægtefællerne tilladelse til at anlægge en separationssag, som det er tilfældet i hovedsagen, har sagsøgeren således kun to muligheder. Den pågældende kan beslutte at opnå separation og derfor lade sagen fortsætte sin gang ved at udtage stævning med henblik at opnå separation fra den sagsøgte, hvilket den pågældende i medfør af artikel 1113 i lov om civil retspleje alene har mulighed for at gøre inden for de tre måneder, der følger efter afgivelsen af kendelsen om manglende forlig. Den pågældende kan imidlertid også beslutte at give afkald på at opnå separation af den ene eller den anden grund, bl.a. med henblik på at opnå skilsmisse, ved at frafalde begæringen om separation, idet stævningen med henblik på skilsmisse alene kan antages til realitetsbehandling under forudsætning af, at frafaldet accepteres og anses for endeligt[21].

70. Den sagsøgte i en separationssag kan derimod, når den i artikel 1113 i lov om civil retspleje nævnte frist på tre måneder er udløbet, ikke blot afhjælpe sagsøgerens undladelse ved at indgive en stævning med henblik på at opnå separation fra den pågældende, men også ved at indgive stævning med henblik på at opnå skilsmisse, idet et sådant modkrav kan antages til realitetsbehandling i henhold til artikel 1076, 1111 og 1113 i lov om civil retspleje[22].

71. Det er i denne retlige sammenhæng[23], at de vigtigste begivenheder i hovedsagen og den forelæggende rets præjudicielle spørgsmål skal placeres i.

19 — Appel nr. 13/70007 (ECLI:FR:CCASS:2014:AV15001), herefter »udtalelse af 10. februar 2014«.

20 — Jf. Bernard de la Gâtinais' forslag til afgørelse, der ligger til grund for udtalelsen af 10.2.2014 og den nævnte retspraksis fra cour de cassation.

21 — Jf. C. Watine-Drouin, *Séparation de corps, causes, procédure, effets*, JurisClasseur Notarial, hæfte nr. 5, nr. 34 og den deri nævnte retspraksis.

22 — Jf. udtalelse af 10. februar 2014 og Bernard de la Gâtinais' forslag til afgørelse.

23 — Det skal i denne forbindelse bemærkes, som sagsøgeren i hovedsagen har anført, at cour de Cassation har stadfæstet en dom afsagt af cour d'appel, hvorved det i henhold til artikel 3, stk. 1, litra a), og artikel 16 i forordning nr. 2201/2003 var blevet fastslået, at »en skilsmissesag anses for behørigt indbragt for retten på det tidspunkt, hvor begæringen indgives, under forudsætning af, at der senere indgives en stævning med henblik på skilsmisse«, jf. cour de cassation, 1. afdeling for civilsager, dom af 26.6.2013, appel nr. 12-24001 (ECLI:FR:CCASS:2013:C100695). Selv om det er korrekt, at denne fortolkning af forordning nr. 2201/2003, såfremt det antages, at den bekræftes af Domstolen, kan løse det problem, som tvisten i hovedsagen har rejst, forholder det sig ikke desto således, at de spørgsmål, som er forelagt for Domstolen, ikke vedrører spørgsmålet om, hvorvidt sagen er blevet »behørigt« indbragt for den franske ret, men vedrører, som det vil fremgå af det følgende, begrebet »fastslået kompetence« som omhandlet i artikel 19 i forordning nr. 2201/2003 og »den ret, ved hvilken der først er anlagt sag« som omhandlet i denne forordnings artikel 16.

2. De særlige omstændigheder i hovedsagen

72. Det er ubestridt og ikke anfægtet, at eftersom sagsøgeren i hovedsagen og sagsøgte i hovedsagen er franske statsborgere, har den franske ret, ved hvilken sagsøgte i hovedsagen har indgivet en begæring om separation, international kompetence til at behandle denne begæring i henhold til artikel 3, stk. 1, litra b), i forordning nr. 2201/2003, og at denne ret også har kompetence til at tage stilling til den begæring om skilsmisse, som sagsøgte i hovedsagen indgav den 17. juni 2014. Det er ligeledes ubestridt, at eftersom de to ægtefæller har deres sædvanlige opholdssted i Det Forenede Kongerige, har retterne i denne medlemsstat også international kompetence til at træffe afgørelse vedrørende deres skilsmisse i henhold til artikel 3, stk. 1, litra a), i forordning nr. 2201/2003.

73. Det er endvidere ubestridt, at eftersom sagsøgte i hovedsagen, der som den første indledte en sag ved en fransk ret med henblik på separation, nemlig den 30. marts 2011, blev den sag med henblik på skilsmisse, som sagsøgeren i hovedsagen anlagde ved retten i Det Forenede Kongerige den 24. maj 2011, anlagt senere, og denne ret burde derfor have udsat sagen i henhold til artikel 19, stk. 1, i forordning nr. 2201/2003, indtil kompetencen for den franske ret måtte anses for fastslået.

74. Endelig må det også anses for ubestridt, at den franske ret, ved hvilken der først blev anlagt sag, i den kendelse om manglende forlig, som den vedtog den 15. december 2011, erklærede sig inkompetent til at tage stilling til den begæring om separation, som sagsøgte i hovedsagen havde indgivet, idet den samtidig opfordrede parterne til at anlægge en separationssag. Følgelig har High Court i henhold til artikel 19, stk. 3, i forordning nr. 2201/2003, som det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, den 7. november 2012 afvist den af sagsøgeren i hovedsagen fremsatte begæring om skilsmisse med denne parts tiltrædelse.

75. Det følger heraf, at hovedsagen i hvert fald i den indledende fase er foregået under overholdelse af de litispendensregler, der er fastsat i artikel 19 i forordning nr. 2201/2003.

76. Det skal i særdeleshed bemærkes, som Kommissionen har anført, uden at dette har været genstand for drøftelse, at der foreligger litispendens i denne bestemmelses forstand [24], når der indgives en begæring om skilsmisse i en medlemsstat, og når der parallelt hermed indgives en begæring om separation i en anden medlemsstat, idet den nævnte bestemmelse kun kræver, at der skal være tale om de samme parter, og ikke, at begæringerne skal omfatte præcist den samme genstand [25].

77. Tvisten i hovedsagen og den forelæggende rets spørgsmål vedrører imidlertid ikke den indledende fase i hovedsagen, men den senere fase, der blev indledt umiddelbart før udløbet af den frist på 30 måneder, der er fastsat i artikel 1113 i lov om civil retspleje, og efter hvis afslutning den kendelse om manglende forlig, som den franske ret, ved hvilken der først blev anlagt sag, bortfaldt.

24 — Det skal imidlertid bemærkes, at Domstolen endnu ikke har haft lejlighed til at fortolke denne bestemmelse.

25 — Det erindres om, at artikel 19, stk. 1, i forordning nr. 2201/2003 gentager ordlyden af artikel 11, stk. 2, i den konvention, der er udarbejdet på grundlag af artikel K.3 i traktaten om Den Europæiske Union, om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager, undertegnet i Bruxelles den 28.5.1998 (EFT C 221, s. 2, herefter »Bruxelleskonventionen af 28. maj 1998«), der præsenteres som en ny bestemmelse, som har til formål at afhjælpe tilfælde af »falsk litispendens« »for at tage hensyn til forskellene i medlemsstaternes retsregler vedrørende anvendelsen af institutionerne separation, skilsmisse og omstødelse af ægteskab«. jf. Forklarende rapport til konventionen udarbejdet på grundlag af artikel K.3 i traktaten om Den Europæiske Union om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager, udarbejdet af Alegría Borrás og godkendt af Rådet den 28.5.1998, punkt 54. Jf. endvidere Kommissionens forslag (KOM(1999) 220 endelig), der førte til vedtagelse af forordning nr. 1347/2000/EU af 29.5.2000 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager samt i sager vedrørende forældremyndighed over ægtefællernes fælles børn (EFT L 160, s. 19), hvortil der henvises i Kommissionens forslag (KOM(2002) 222 endelig), der førte til vedtagelse af forordning nr. 2201/2003.

78. Som det fremgår af forelæggelsesafgørelsen har sagsøgeren i hovedsagen nemlig ønsket umiddelbart før udløbet af denne frist den 6. juni 2014 at formå High Court til forudgående at acceptere hendes begæring om skilsmisse [26]. Denne begæring, som den forelæggende ret har beskrevet som »opfindsom«, blev imidlertid afvist, fordi den forekom alt for kreativ. Sagsøgeren i hovedsagen indgav derfor den 13. juni 2014 en begæring om skilsmisse til den forelæggende ret.

79. Det bemærkes i denne forbindelse, at begæringen om skilsmisse af 13. juni 2014 i modsætning til begæringen af 6. juni 2014, der havde en anden genstand, ikke formelt blev afvist af den forelæggende ret, hvilket den ikke har begrundet. Den forelæggende ret har navnlig ikke anført, om den anså sagen for gyldigt indbragt for den i forhold til Det Forenede Kongeriges lovgivning og artikel 16 i forordning nr. 2201/2003.

80. Under alle omstændigheder er det den begæring om skilsmisse, som sagsøgeren i hovedsagen indgav den 13. juni 2014, der ligger til grund for den sag, som har givet High Court anledning til i hovedsagen at indgive en anmodning om præjudiciel afgørelse til Domstolen, idet sagsøgte i hovedsagen anmodede denne ret om at afslå denne anmodning i henhold til netop artikel 19 i forordning 2201/2003, idet han anførte, at separationssagen fortsat var verserende den 13. juni 2014, og påstod, at der var begået en procedurefordrejning.

81. Det er i øvrigt den særlige sammenhæng, som denne begæring indgår i, der forklarer den mildt sagt mærkværdige ordlyd af de præjudicielle spørgsmål, som den forelæggende ret har forelagt domstolen, og som det derfor nu vil være hensigtsmæssig at behandle.

3. De præjudicielle spørgsmåls særlige karakter

82. Den forelæggende rets to præjudicielle spørgsmål er tæt forbundne, idet deres ordlyd udtrykkeligt vedrører begrebet »fastslået kompetence« som omhandlet i artikel 19, stk. 1 og 3, i forordning nr. 2201/2003.

83. Den forelæggende ret ønsker nemlig med det første spørgsmål i det væsentlige oplyst, om artikel 19, stk. 1 og 3, i forordning nr. 2201/2003 skal fortolkes således, at kompetencen for den ret i en medlemsstat, ved hvilken der er anlagt en separationssag, altid skal anses for »fastslået« under de af den forelæggende ret beskrevne omstændigheder, dvs. hvor:

— sagsøgeren i separationssagen, der har fået tilladelse til at udtage stævning mod sagsøgte med henblik på at opnå separation inden for en frist på 30 måneder, undlader at indgive en stævning inden for den nævnte frist, og således afventer, at den nævnte sag bortfalder for derefter at kunne indlede en ny skilsmissesag ved den samme ret

— separationssagen bortfalder meget kort tid efter, at der indledes en skilsmissesag i en anden medlemsstat, og

— sagsøgeren i separationssagen altid vil have mulighed for at indlede en skilsmissesag mod den sagsøgte som følge af de forskellige tidszoner.

84. Den forelæggende ret ønsker med det andet spørgsmål oplyst, om artikel 19 i forordning nr. 2201/2003, og navnlig udtrykket »fastslået«, skal fortolkes således, at det pålægger den part, der har indledt en separationssag ved en ret i en medlemsstat, at handle med omhu og hurtighed for at finde en løsning på den nævnte sag.

26 — Jf. i denne forbindelse punkt 21 i dette forslag til afgørelse.

85. Det andet spørgsmål er på mange måder blot en omformulering af det første spørgsmål, idet den forelæggende ret i sidste ende og i det væsentlige ønsker oplyst, om kompetencen for en ret i en medlemsstat, ved hvilken der først er indgivet en begæring om separation, fortsat kan anses for fastslået som omhandlet i artikel 19, stk. 1 og 3, i forordning nr. 2201/2003, når sagsøgeren ikke har udvist nogen form for omhu med henblik på at bringe sagen til en afslutning.

86. Under disse omstændigheder vedrører den forelæggende rets spørgsmål således udelukkende spørgsmålet om, hvorvidt forordning nr. 2201/2003 skal fortolkes således, at kompetencen for den franske ret, der er behørigt fastslået som omhandlet i den nævnte forordnings artikel 19 for så vidt angår den begæring om separation, som sagsøgte i hovedsagen indgav den 30. marts 2011, »altid« skal anses for fastslået under omstændigheder som dem, der foreligger i hovedsagen, og om den følgelig skal udsætte sagen og i givet fald erklære sig inkompetent til fordel for den franske ret i forbindelse med den skilsmissesag, som sagsøgeren i hovedsagen har indledt ved den forelæggende ret den 13. juni 2014.

87. For at kunne besvare dette spørgsmål er det imidlertid nødvendigt først at undersøge, hvilken af de to retter – den forelæggende ret, ved hvilken sagsøgeren i hovedsagen har indgivet en begæring om skilsmisse den 13. juni 2014, eller den franske ret, ved hvilken sagsøgte i hovedsagen har indgivet en begæring om skilsmisse den 17. juni 2014 – under de særlige omstændigheder i hovedsagen, der er kendetegnet ved den omstændighed, at den separationssag, der er anlagt i Frankrig, bortfaldt mellem disse to tidspunkter, skal anses for »den ret, ved hvilken der først er anlagt sag« i den forstand, hvori dette udtryk er anvendt i artikel 19 i forordning nr. 2201/2003. Dette spørgsmål afhænger imidlertid af fortolkningen af såvel artikel 16 i forordning nr. 2201/2003 som den nævnte forordnings artikel 19.

88. Den forelæggende rets to præjudicielle spørgsmål skal derfor dels behandles samlet, dels udvides og omformuleres således, at de også vedrører artikel 16 i forordning nr. 2201/2003.

89. For at give den forelæggende ret de oplysninger, som vil sætte den i stand til at træffe afgørelse i tvisten i hovedsagen, er det min opfattelse, at det hovedspørgsmål, som Domstolen skal besvare, skal formuleres på følgende måde:

»Skal artikel 16 og 19 i forordning nr. 2201/2003 fortolkes således, at kompetencen for den ret, ved hvilken der først er anlagt sag, til at tage stilling til en begæring om skilsmisse anses for fastslået under omstændigheder som de i hovedsagen foreliggende:

— når den sag om separation, der er anlagt ved retten i den første medlemsstat, er bortfaldet, og

— når de to begæringer om skilsmisse er indgivet parallelt, idet den første er indgivet for en ret i en anden medlemsstat umiddelbart før det tidspunkt, hvor separationssagen er bortfaldet, og den anden er indgivet for retten i den første medlemsstat umiddelbart efter det tidspunkt, hvor den samme separationssag er bortfaldet?«

B – *Fortolkningen af artikel 16 og 19 i forordning nr. 2201/2003*

90. Selv om Domstolen allerede har haft lejlighed til at fortolke artikel 19, stk. 2, i forordning nr. 2201/2003 i forhold til spørgsmålet om litispendens i sager vedrørende forældreansvar[27], har den endnu ikke haft anledning til at fortolke denne forordnings artikel 19, stk. 1 og 3, artikel 11, stk. 1 og 3, i forordning nr. 1347/2000 eller artikel 11, stk. 1 og 3, i Bruxelleskonventionen af 28. maj 1998.

27 — Jf. dom Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:665, præmis 64-86).

91. Domstolen har derimod haft lejlighed til at fortolke tilsvarende bestemmelser i andre instrumenter, herunder navnlig artikel 21 i Bruxelleskonventionen [28] og artikel 27 i forordning nr. 44/2001 [29], og kan derfor støtte sig på denne praksis med henblik på at besvare den forelæggende rets spørgsmål [30].

92. Det fremgår af artikel 19, stk. 1 og 3, i forordning nr. 2201/2003, at når der foreligger litispendens, udsætter enhver anden ret end den, ved hvilken der først er anlagt sag, på embeds vegne sagen, indtil denne rets kompetence er fastslået, og at når kompetencen er fastslået, erklærer denne ret sig inkompetent til fordel for den første.

93. En ret i en medlemsstat, ved hvilken der anlægges f.eks. en skilsmissesag, skal således på embeds vegne udsætte sagen, såfremt der senere anlægges f.eks. en separationssag ved en ret i en anden medlemsstat, indtil kompetencen for den sidstnævnte ret er fastslået. Når denne kompetence er fastslået, erklærer den ret, ved hvilken der senere blev anlagt sag om skilsmisse, sig inkompetent til fordel for den ret, ved hvilken der først blev anlagt sag om separation.

94. Disse bestemmelser foreskriver således i lighed med artikel 21 i Bruxelleskonventionen en processuel litispendensregel, der klart og udelukkende tager udgangspunkt i den rækkefølge, hvori sagerne er anlagt ved de pågældende retter [31].

95. Under de omstændigheder, der foreligger i hovedsagen, påhvilede det den ret i Det Forenede Kongerige, ved hvilken sagsøgeren i hovedsagen anlagde en skilsmissesag den 24. maj 2011, at udsætte sagen i henhold til artikel 19, stk. 3, i forordning nr. 2201/2003 og derefter at erklære sig inkompetent i henhold til artikel 19, stk. 3, i forordning nr. 2201/2003, hvilket den også gjorde.

96. De spørgsmål, som den forelæggende ret har rejst, vedrører imidlertid ikke den skilsmissesag, som sagsøgeren i hovedsagen anlagde den 24. maj 2011, men den sag, som hun anlagde den 13. juni 2014, idet det litispendensspørgsmål, som den forelæggende ret står over for, er opstået som følge af, at der indledt flere på hinanden følgende sager i Frankrig, nemlig den separationssag, der blev anlagt den 30. marts 2011, og den skilsmissesag, der blev anlagt den 17. juni 2014, og indgivet en stævning med henblik på skilsmisse mellem disse to datoer i Det Forenede Kongerige.

97. Det bemærkes ud fra en streng tidsmæssig betragtning, at selv om den skilsmissesag, der blev anlagt i Det Forenede Kongerige den 13. juni 2014, blev anlagt før den skilsmissesag, der blev anlagt i Frankrig den 17. juni 2014, var den separationssag, der blev anlagt i Frankrig den 30. marts 2011, fortsat verserende på det tidspunkt, hvor der blev anlagt en skilsmissesag i Det Forenede Kongerige.

98. Artikel 19, stk. 1 og 3, i forordning nr. 2201/2003 gør det med andre ord ikke i sig selv muligt at løse et litispendensspørgsmål, der er opstået i en situation som den i hovedsagen foreliggende, og som er karakteriseret ved den dobbelthed, der kendertegner proceduren for at »opløse et ægteskab« i Frankrig og anlæggelsen i to forskellige medlemsstater af parallelle sager om skilsmisse umiddelbart før og efter, at en sag om separation er bortfaldet.

99. Det kan således på den ene side fastslås, at den forelæggende ret på det tidspunkt, hvor skilsmissesagen blev anlagt ved den den 13. juni 2014, var og fortsatte med at være den ret, ved hvilken sagen senere blev anlagt, og at det derfor påhvilede den at udsætte sagen og erklære sig inkompetent, idet separationssagen fortsat var verserende.

28 — Jf. domme Zelger (129/83, EU:C:1984:215), Gubisch Maschinenfabrik (144/86, EU:C:1987:528), Overseas Union Insurance m.fl. (C-351/89, EU:C:1991:279), Tatry (C-406/92, EU:C:1994:400), von Horn (C-163/95, EU:C:1997:472), Drouot assurances (C-351/96, EU:C:1998:242), Gantner Electronic (C-111/01, EU:C:2003:257), Gasser (C-116/02, EU:C:2003:657), Mærsk Olie & Gas (C-39/02, EU:C:2004:615).

29 — Jf. bl.a. dom Cartier parfums-lunettes og Axa Corporate Solutions assurances (C-1/13, EU:C:2014:109) og Weber (C-438/12, EU:C:2014:212).

30 — Jf. i denne retning, men med de forbehold, der følger af de særlige forhold, der kendetegner forældreansvar, generaladvokat Jääskinens stillingtagen Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:578, punkt 95 ff.), jf. ligeledes bl.a. dom Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:665, præmis 64 ff.).

31 — Jf. dom Gasser (C-116/02, EU:C:2003:657, præmis 47).

100. Det kan imidlertid på den anden side endvidere fastslås, at den forelæggende ret på det tidspunkt, hvor begæringen om skilsmisse blev indgivet for den franske ret den 17. juni 2014, var den ret, ved hvilken der først blev anlagt sag, idet skilsmissesagen var bortfaldet.

101. I henhold til fast retspraksis er det følgelig under hensyntagen til den generelle opbygning af forordning nr. 2201/2003 samt det formål, som de bestemmelser, den fastlægger, forfølger [32], at der skal findes en løsning på det spørgsmål, der er rejst i hovedsagen.

102. Jeg er navnlig af den opfattelse, at Kommissionens forslag, der består i, at Domstolen i praksis fastsætter tidspunktet for, hvornår det skal vurderes, om der foreligger litispendens, ikke kan tages til følge, idet dette reelt vil svare til at nægte, at der overhovedet kan foreligge litispendens i hovedsagen. Den tilgang, som Det Forenede Kongeriges regering har foreslået, der består i at fastslå, hvilken af de to retter, ved hvilke der parallelt er anlagt sag om skilsmisse, og som begge er kompetente til at påkende sagen, der under omstændigheder som dem, der forligger i hovedsagen, skal anses for den ret, ved hvilken der først er anlagt sag, forekommer mig mest hensigtsmæssig.

103. Det bemærkes i denne forbindelse, at litispendensregler af hensyn til en ordnet retspleje inden for Unionen har til formål at undgå, at der verserer parallelle sager for retterne i forskellige medlemsstater, og at der eventuelt træffes uforenelige afgørelser [33].

104. Med henblik herpå foreskriver artikel 19 i forordning nr. 2201/2003 en klar og effektiv mekanisme til at afgøre tilfælde af litispendens, som er baseret på den tidsmæssige processuelle regel, der er undersøgt ovenfor, men som også i forordningens artikel 16 [34] indeholder en definition af begrebet »en sags anlæggelse ved retten«.

105. Det skal nemlig bemærkes, at en sag i forbindelse med anvendelsen af litispendensreglerne anses for anlagt ved en ret i henhold til den nævnte bestemmelse enten på det tidspunkt, hvor det indledende processkrift indleveres til retten, eller på det tidspunkt, hvor det indledende processkrift modtages af den myndighed, der er ansvarlig for forkyndelsen, alt efter hvilken mulighed den medlemsstat, hvor retten er beliggende, har valgt, idet det bemærkes, at sagsøgeren i begge tilfælde ikke må have undladt at træffe de foranstaltninger, der krævedes af vedkommende for at få det nævnte dokument forkyndt for sagsøgte eller indleveret til retten alt efter omstændighederne.

106. Artikel 16 i forordning nr. 2201/2003 definerer således både de processuelle og tidsmæssige karakteristika ved begrebet en sags anlæggelse ved retten, idet den bestemmer, på hvilket tidspunkt og under hvilke omstændigheder en sag anlægges, uanset hvad de gældende regler i medlemsstaterne bestemmer [35]. Begrebet »den ret, ved hvilken der først er anlagt sag« udgør i mere bred forstand et selvstændigt EU-retligt begreb [36].

32 — Jf. bl.a. domme Gasser (C-116/02, EU:C:2003:657, præmis 70) og Cartier parfums-lunettes og Axa Corporate Solutions assurances (C-1/13, EU:C:2014:109, præmis 33).

33 — Jf. bl.a. hvad angår Bruxelleskonventionen dom Gasser (C-116/02, EU:C:2003:657, præmis 41) og hvad angår forordning nr. 2201/2003 dom Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:665, præmis 64).

34 — Artikel 16 i forordning nr. 2201/2003 gentager indholdet af artikel 11, stk. 4, i forordning nr. 1347/2000.

35 — Som generaladvokat Jääskinen med føje anførte i sin stillingtagen Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:578, punkt 98). Generaladvokaten fremhævede i denne forbindelse, at lovgiver havde indtaget en anden holdning end den, som Domstolen havde indtaget vedrørende artikel 21 i Bruxelleskonventionen i dom Zelger (129/83, EU:C:1984:215, præmis 16), hvori den fastslog, at »konventionens artikel 21 skal fortolkes således, at sagen skal anses for »først [...] anlagt« ved den ret, hvor der først må antages at foreligge et endeligt sagsanlæg, hvilken betingelse skal vurderes efter hver af de pågældende retters egen nationale lovgivning«.

36 — Jf. generaladvokat Jääskinens stillingtagen Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:578, punkt 98).

107. Det er med udgangspunkt i artikel 16 i forordning nr. 2201/2003, at det således skal afgøres, hvorledes den litispendensregel, der er fastsat i artikel 19 i forordning nr. 2201/2003 konkret skal anvendes i en situation som den i hovedsagen omhandlede, idet en sådan anvendelse har til formål så vidt muligt at begrænse risikoen for parallelle sager og at undgå, at det tidsrum, hvori den ret, ved hvilken der senere er anlagt sag, udsætter sagen, forlænges [37].

108. Det første spørgsmål, der skal tages stilling til, er derfor, om det kan fastslås, at der er blevet »anlagt sag« ved den forelæggende ret den 13. juni 2014 som omhandlet i artikel 16 i forordning nr. 2201/2003.

109. Dette synes at være tilfældet. Sagsøgeren i hovedsagen indgav nemlig sin begæring om skilsmisse den 13. juni 2014 til den forelæggende ret, og forelæggelsesafgørelsen indeholder ingen oplysninger, der gør det muligt at fastslå, at hun ikke traf de foranstaltninger, der krævedes af hende i henhold til artikel 16 i forordning nr. 2201/2003. Det påhviler imidlertid den forelæggende ret at foretage den endelige efterprøvelse i denne henseende.

110. Det bemærkes i øvrigt, at sagsøgte i hovedsagen også synes at have »anlagt sag« vedrørende skilsmisse ved den franske ret den 17. juni 2014 som omhandlet i artikel 16 i forordning nr. 2201/2003.

111. En streng anvendelse af den tidsmæssige processuelle regel, der er fastsat i artikel 19 i forordning nr. 2201/2003, kræver således, at det fastslås, at den forelæggende ret under de i hovedsagen foreliggende omstændigheder er den ret, ved hvilken der først blev anlagt sag om skilsmisse, og at det derfor påhviler den franske ret, ved hvilken der senere blev anlagt sag, at udsætte sagen, indtil kompetencen for den forelæggende ret er blevet fastslået, og i givet fald at erklære sig inkompetent.

112. Da kompetencen for den franske ret til at påkende den separationssag, som sagsøgte i hovedsagen har indledt, må anses for afsluttet som følge af, at den er bortfaldet, og da den forelæggende ret må anses for den ret, ved hvilken der først blev anlagt en sag om skilsmisse, forekommer de forskellige faktiske oplysninger, som den forelæggende ret har henvist til som afgørende [38], ikke at være relevante. Det eneste spørgsmål, der står tilbage, er, om den forelæggende rets kompetence er fastslået som omhandlet i artikel 19 i forordning nr. 2201/2003.

113. Selv om det tilkommer den forelæggende ret at foretage en efterprøvelse i denne henseende, skal det bemærkes, at den forelæggende ret i henhold til artikel 3 i forordning nr. 2201/2003 har kompetence til at træffe afgørelse vedrørende det spørgsmål om skilsmisse, som parterne ønsker en stillingtagen til. Det bemærkes endvidere dels, at den forelæggende ret ikke har givet afkald på sin kompetence til at træffe afgørelse vedrørende den skilsmissesag, som sagsøgeren i hovedsagen har anlagt – tværtimod – dels, at sagsøgte i hovedsagen ikke har gjort gældende, at den forelæggende ret ikke har kompetence, men har begrænset sig til at indgive en begæring om afvisning eller slettelse af den skilsmissesag, som sagsøgeren i hovedsagen havde indledt, i henhold til artikel 19, stk. 3, i forordning nr. 2201/2003 [39].

37 — Jf. analogt med artikel 27 i forordning nr. 44/2001 dom Cartier parfums-lunettes og Axa Corporate Solutions assurances (C-1/13, EU:C:2014:109, præmis 38 og 41).

38 — Dvs. for det første den omstændighed, at sagsøgte i hovedsagen ikke tog nogen skridt med henblik på at afslutte den separationssag, som han havde indledt i Frankrig, og endvidere at han åbenbart forsøgte at forhindre, at der blev anlagt en skilsmissesag i Det Forenede Kongerige, og for det andet den omstændighed, at en sagsøger, der henvender sig til en fransk ret som følge af de forskellige tidszoner i Det Forenede Kongerige og Frankrig nødvendigvis begunstiges på grund af de tidsmæssige litispendensregler, der er fastsat i artikel 19 i forordning nr. 2201/2003.

39 — Jf. analogt med artikel 27 i forordning nr. 44/2001 dom Cartier parfums-lunettes og Axa Corporate Solutions assurances (C-1/13, EU:C:2014:109, præmis 44).

114. Det kan endvidere indvendes, at den foreslåede fortolkning af artikel 16 og 19 i forordning nr. 2201/2003 under omstændigheder som dem, der foreligger i hovedsagen, indebærer en ulempe for de personer, der som sagsøgte i hovedsagen ikke har mulighed for at indlede en sag om skilsmisse i Frankrig, når der er indledt en separationssag, idet der er anlagt en skilsmissesag i en anden medlemsstat umiddelbart før udløbet af den frist, hvor separationssagen bortfalder i henhold til artikel 1113 i lov om civil retspleje.

115. Denne ulempe er imidlertid mere tilsyneladende end reel, idet det er ubestridt, at sagsøgte i hovedsagen havde mulighed for at frafalde separationssagen for derefter at indgive en begæring om skilsmisse for en fransk ret, såfremt han måtte ønske dette. Såfremt der måtte foreligge en ulempe, følger den alene af den situation, der er skabt ved den dobbelthed, der kendertegner proceduren for at »opløse et ægteskab« i Frankrig, og ved den processuelle ubalance, som artikel 1076, 1111 og 1113 i lov om civil retspleje har skabt mellem sagsøgeren og den sagsøgte i forbindelse med gennemførelsen af en skilsmissesag.

116. Som generaladvokat Jääskinen har anført i sit forslag til afgørelse i Weber-sagen [40] vedrørende artikel 27 i forordning nr. 44/2001, fører den kompetenceforrang, som denne bestemmelse alene lader afhænge af et tidsmæssigt kriterium, under alle omstændigheder nødvendigvis til, at den part, der viser sig hurtigst til at indbringe sagen for en ret i en medlemsstat, begunstiges.

117. Det følger af ovenstående betragtninger, at de af den forelæggende ret stillede spørgsmål skal besvares med, at artikel 16 og 19 i forordning nr. 2201/2003 skal fortolkes således, at kompetencen for den ret, ved hvilken der først er anlagt sag, til at tage stilling til en begæring om skilsmisse anses for fastslået under omstændigheder som de i hovedsagen foreliggende:

— når den sag om separation, der er anlagt ved retten i den første medlemsstat, er bortfaldet, og

— når de to begæringer om skilsmisse er indgivet parallelt, idet den første er indgivet for en ret i en anden medlemsstat umiddelbart før det tidspunkt, hvor separationssagen er bortfaldet, og den anden er indgivet for retten i den første medlemsstat umiddelbart efter det tidspunkt, hvor den samme separationssag er bortfaldet.

VI – **Forslag til afgørelse**

118. På baggrund af det ovenstående foreslår jeg, at Domstolen besvarer de præjudicielle spørgsmål, som er forelagt af High Court of Justice, Family Division, således:

»Artikel 16 og 19 i Rådets forordning (EF) nr. 2201/2003 af 27. november 2003 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældreansvar og om ophævelse af forordning (EF) nr. 1347/2000 skal fortolkes således, at kompetencen for den ret, ved hvilken der først er anlagt sag, til at tage stilling til en begæring om skilsmisse anses for fastslået under omstændigheder som de i hovedsagen foreliggende:

— når den sag om separation, der er anlagt ved retten i den første medlemsstat, er bortfaldet, og

— når de to begæringer om skilsmisse er indgivet parallelt, idet den første er indgivet for en ret i en anden medlemsstat umiddelbart før det tidspunkt, hvor separationssagen er bortfaldet, og den anden er indgivet for retten i den første medlemsstat umiddelbart efter det tidspunkt, hvor den samme separationssag er bortfaldet.«

40 — C-438/12, EU:C:2014:43, punkt 79.